

УДК 821.161.2(477.43)

DOI: 10.32626/2309-7086.2026-23.136-143

Надія Богуцька

ORCID 0009-0004-3573-9806

кандидат філологічних наук, викладач

Кам'янець-Подільський фаховий коледж культури і мистецтв

bogutska56@gmail.com

ПОЕТИКА РОМАНУ ВАСИЛЯ ГОРБАТЮКА «ЛИСТИ ЗАБУТОГО ЖИТТЯ»

Розкриваються найсуттєвіші формозмістові аспекти роману Василя Горбатюка «Листи забутого життя». Висвітлюються сюжетно-композиційні особливості твору, зокрема особливості сюжетних ліній Павла Богацького та Івана Огієнка, лексико-синонімічні засоби увиразнення мовлення. Дослідження проведено в контексті української художньої та художньо-документальної літератури ХХ–ХХІ ст.

Ключові слова: роман, образ, письменник, Павло Богацький, Іван Огієнко.

Постановка проблеми. На межі ХІХ–ХХ століть, загальну картину літературного життя в Україні найповніше репрезентували народницька і модерністська тенденції художнього розвитку. Яскраво проявилися вони у творчій діяльності П.Богацького, за радянщини вперто замовчуваного. Художньо-документальним дослідженням суспільної і мистецької праці визначного письменника, науковця та літературного процесу першої половини ХХ століття став роман В. Горбатюка «Листи забутого життя» (2023).

І. Денисюк стверджував, що «листи, щоденники, спогади, есеї як джерела літератури факту нині досягли рангу белетристики й переживають свій ренесанс» [4, с. 4–5].

А. Кулик зазначає, що «Сучасні теоретики літератури вважають документалізм творчим напрямом, жанром і стилем, що належить сучасності (І. Акіншина, О. Галич, В. Кардін, Б. Мельничук, П. Палієвський, В. Ходарківський, І. Шайтанов, Т.Черкашина та ін.)» [6, с. 108].

Художню біографію О. Галич трактує так: «Це специфічне міжродове жанрове утворення. Однією з найважливіших її жанрових рис є творче змалювання життєвого шляху конкретно-історичної особи, реалізоване на основі справжніх документів і подій свого часу з глибоким зануренням письменника в її духовність і внутрішній світ, соціальну та психологічну природу історичних діянь. Такий творчий підхід до документально-біографічної оповіді може й повинен здійснюватися в органічній єдності принципів наукового дослідження й художнього домислу, виходячи з об'єктивної логіки дослідження фактів і подій біографії героя» [2, с. 8].

На рубежі ХХ–ХХІ століть українська біографічна проза істотно збагатилася. Досить згадати книгу М. Слабошпицького про Марію Башкирцеву, роман В. Врублевської «Шарітка з Рунгу» (2007) про Ольгу Кобилянську, роман Б. Редінг «Безумці» про історію кохання Михайла Коцюбинського та Олександри Аплаксіної, біографічні романи і повісті Р. Горака, В. Єшкілєва, С. Процюка та ін.

© Надія Богуцька, 2026

Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

У літературі зазначеного плану утверджується новий метод осягнення подій і характерів. «Узгодження біографії та певних переживань митця з його творами є основною ідеєю психо-біографічного методу» [5, с. 263] – писала Н. Зборовська. Йдучи за згаданими письменниками, В. Горбатюк теж тяжіє до спроб реалізації цього принципу, хоча нерідко в його дискурсі домінує і нарація суто біографічного змісту.

Мета дослідження. Розкрити формозмістові особливості роману «Листи забутого життя» В. Горбатюка, висвітлити нарративні, історико-біографічні, жанрові, художньо-документальні, психологічні аспекти твору.

Художньо-документальних творів про український літературний процес перших десятиріч ХХ ст., поки що небагато. Роман В. Горбатюка є першим художнього-документальним твором, де широко висвітлено життєвий і творчий шлях П. Богацького. «Листи забутого життя» ще не були предметом ґрунтовного літературознавчого дослідження. Цим і визначається актуальність пропонованої наукової розвідки.

Виклад основного матеріалу. Сюжет твору засновано на хронологічному принципі. Роман складається з двох книг. Сюжетні лінії обмежені першою рамкою перших двох десятиріч ХХ ст.

У романі розкриваються перипетії гострої літературної боротьби між «народницьким» крилом українофілів і молодими письменниками, орієнтованими на рішуче оновлення української літератури.

У другій частині першої книги головним предметом зображення стає процес народження і утвердження журналу «Українська Хата» та гуртка молодих письменників-модерністів навколо нього, розкриваються сторінки життя і творчості П. Богацького періоду його редакторства.

Перед читачем «Листів забутого життя» поступово виростає образ високодуховної людини, інтелектуала, талановитого письменника, громадського діяча, патріота, котрий всі сили душі і розуму спрямовує на справу служіння рідному народові. П. Богацький гуртує навколо часопису здібну молодь, підтримує її то заохочувальною публікацією в журналі, то схвальним відгуком на його сторінках, не занижуючи при цьому естетичних критеріїв. Редактор встановлює контакти з письменниками, представниками інших націй, поневолених імперією. По-батьківськи разом з М. Шаповалом піклується він про юного білоруського письменника Сергія Полуяна.

Паралельно з образом П. Богацького у романі розвивається образ М. Шаповала. В. Горбатюк часто подає його кризь призму сприйняття П. Богацького. Бачимо невтомного, самовідданого борця за українську справу, талановитого письменника, публіциста, державного діяча. Актуально звучать його слова і сьогодні: «...тепер ми стоїмо перед двома ясними фактами: українського відродження і українського... зрадництва[...]. Цю тенденцію ми помічаємо ще в двох минулих століттях, а тепер вона виявляється вже свідомо і має не тільки своїх представників, але й ідеологів. Ідеологія їх не складна: український народ – не український, а «руський» [3, с. 221–222]. М. Шаповал всі сили душі і хисту віддає розвінчанню цієї ідеології, громадить українські культурні сили, орієнтує їх на естетику високої духовної краси і шлях до істини: «Усі ці роки – це добре розумів, усвідомлював і сприймав Павло Богацький – Микита Шаповал вів, тягнув, підносив «Українську Хату», як ніхто інший, навіть він, редактор-ви-

давець, на чийй плечах тримався часопис. Дух, запал, нестримність, незламність – усе це йшло від Шаповала» [3, с. 222].

Творча уява допомогла В. Горбатюкові яскраво змодельовати багато ситуацій, в які потрапляє його головний герой, оживити епізоди його життя. Серед таких фрагментів – зображення візиту до редакції юного, за малим ще й не 15-літнього Максима Рильського. Знаменита його перша книжка «На білих островах» давно уже раритет. Але В. Горбатюк зумів узяти її до рук і сам пережив щастя дотику до живої історії нашої культури: «Грубий шорсткий картон вділили на обкладинку, сірий ворсистий папір на тексти –але як благоговійно тримав цю книжечку в руках юний Максимко Рильський, з якою радістю й бережністю вручав примірник своїм старшим друзям...» [3, с. 132–133].

Промовистими штрихами підсвічено у романі тістет П. Богацького до письменників-земляків, подолян: Модеста Левицького, Прохора Вороніна, Анатолія Богдановича, Антона Постолювського.

Розкриваючи психологію митців, захоплюючись плодами їх творчої одержимості, В. Горбатюк не закриває очей на прояви нездорової конкуренції у їх взаємостосунках. Про це, зокрема, епізод з Г. Чупринкою, для якого став горем приїзд з Житомира до Києва Олександра Олеся, таланту якого Г. Чупринка, як виявилось, давно уже заздрив.

У низці епізодів помітні спроби белетризації життя і творчості окремих письменників. Зокрема, елементами поетизації позначене зображення стосунків з «Українською Хатою» Гната Хоткевича.

Деякі підрозділи роману написані в стилі, близькому до стилю «потому свідомості». Форму динамічного потоку згадок-міркувань П. Богацького про твори, опубліковані в журналі за 1913 рік, має початок 19-го розділу 2-ої частини першої книги.

Миготливий плін образів, зринулих з творів, у поєднанні з образами їх авторів природно і зримо розкриває внутрішній світ редактора «Української Хати», для якого журнал став сенсом життя. Роздумуючи над листом Миколи Євшана, його міркуванням щодо творчості Марії Проскурини, П. Богацький доходить висновку: виступаючи проти застарілих канонів етнографізму, радикально налаштовані молоді українські письменники разом з уже з ужитою «купіллю» збаналізованого українофільства вихлюпують і «дитину» – поетичне вираження невичерпних духовних сил, прихованих в душі народу. А тому нова література має повернути собі природний ґрунт – культуру рідного слова.

Друга частина першої книги завершується розповіддю про початок Першої світової війни, арешт і висилку П. Богацького у Наримський край, де йому «як в льюху», довелося жити з сім'єю аж до лютневої революції 1917 року.

У композиції роману особливо важливі формозмістові функції виконують центральні частини першої книги – друга і третя. За своїм змістом вони певною мірою антитетичні. У розділах «Української Хати» зображено життя підневільного українства, висвітлено сторінки історії української літератури перших двох десятиріч XX ст. і в контексті цих сторінок – творчий шлях П. Богацького. У розділах «Меча» йдеться про збройний етап національно-визвольних змагань. У документально-художнє моделювання їх перебігу вилетено перипетії літературного процесу вказаного періоду, фрагменти вояцької і творчої біографії П. Богацького.

Бачимо головного героя твору після повернення із заслання серед друзів на Національному конгресі, в його секретаріаті, згодом – на посаді начальника

Київської повітової міліції. Письменникові, діячеві української культури доводиться вирішувати безліч питань правового захисту українського люду, що опинився у революційному вирі.

Сюжетні лінії, динаміка внутрішнього світу персонажів тісно поєднані з зображенням історичних подій, які є стрижнем образної структури роману. Йдеться про бродіння умів, повстанську стихію, проголошення Української Народної Республіки, гетьманування Скоропадського, німецьку окупацію, кілька хвиль більшовицької окупації. Яскраво виписані епізоди ув'язнення німцями П. Богацького та інших українських патріотів у Києві, прихід до влади Директорії, проголошення Акту Злуки, робота П. Богацького на посаді столичного отамана, перебування Директорії та уряду у Вінниці, перебування столичного отамана з його військовою частиною у Житомирі, рейд Коша охорони республіканського ладу з Рівного на Поділля, перебування П. Богацького з Кошем у Чорному Острові...

У сюжетній лінії, що розгортається як художній життєпис головного героя, багато психологічних зіткнень, несподіваних, інколи химерних пригод. З оповіданням В. Винниченка «Антрепреньор Гаркун-Задунайський», в якому зображений у гротескних тонах головний персонаж проголошує: «– Тяжке... положення артиста. Він – мученик. Але він і... святий! Він святий! Він страдає. Вірте мені, я сам ізстрадався. В цій груді (він вдарив себе в груди так, що там аж загуло) страданій много!» [1, с. 100], перегукується епізод з роману В. Горбатюка: «На деякій відстані від залізничної станції (Ярмолинці – Н.Б.) одиноко красувалися два класних вагони. Вийшов напіводягнений сонний чоловік.

– Хто ви? – запитав Богацький.

– Я – управитель українсько-русько театру Гаркун-Задунайській. Трупна наша іграє в местечке, но там нет помещеній для жилья, і ми спім здесь» [3, с. 370].

В останніх розділах «Меча» читаємо про перебування П. Багацького в прикордонному Кам'янці-Подільському – тимчасовій столиці УНР. Розповідається про спілкування головного героя з Остапом Вишнею, Іваном і Юрієм Липою, Є. Маланюком, В. Тютюнником, В. Голубовичем, про зміст періодичних видань, які публікували нові твори В. Сосюри, Кліма Поліщука, О. Журливої, С. Васильченка та ін.

У романі В. Горбатюка є виразні перегуки з трилогією Г. Щипківського «Товтри», оскільки тут теж йдеться про «найдраматичнішу кам'янецьку, добу Української Народної Республіки» [8, с. 2].

Одна з фавульно-сюжетних ліній «Листів» – кам'янецький період життя Івана Огієнка. Широко висвітлюється його діяльність на посаді головноуповноваженого уряду УНР. Розкривається масштабність Огієнкового бачення подій, його боротьба за врятування української держави. Перед очима читача постає не тільки образ державного діяча, патріота, який офірує себе високій ідеї, а й образ живої людини, душевної, турботливої, котра вболіває і за загальне добро, і за своїх підлеглих, викладачів та студентів університету, і за членів своєї родини – дружини Домініки Данилівни, дев'ятилітнього Анатолія. Уважний читач проникає у внутрішній світ Огієнка через осмислення сюжетних деталей, на які увага звертається ніби побіжно і які одночасно є функціональними у процесі творення образу. Скрині біля дверей головного корпусу університету і лист диктатора ЗУНР Антона Петрушевича про дарування різного майна на потреби вишу. Намагання захистити «товариша міністра Петра Холодного, якого хотіли звільнити з посади» Оборона від репресій колишнього гетьманського міністра

Дмитра Дорошенка (Огієнко взяв його на посаду доцента і надав помешкання). Застереження Миколи Василенка про загрозу його арешту. Переживання смерті від тифу міністра охорони здоров'я Дмитра Одрини. Несподіваний вечірній візит прем'єр-міністра Ісака Мазепи, який крізь більшовицькі і денікінські тили пробився до Кам'янця. Всі ці штрихи, оповідні фрагменти надають образу І. Огієнка психологічної зримості, змістової повноти.

У кожній дії, в кожному слові, жесті І. Огієнко являє силу духу, само-віддане служіння справі. Час від часу він збирає представників різних урядових організацій і націлює їх на наполегливий труд в ім'я України. «І люди, що вже геть занепали духом, втратили надію, тепер ожили, взялися до праці» [3, с. 432], – зазначається в романі.

Звичайно, чимало елементів змісту є плодом письменницької уяви, плодом домислу, котрий літературознавство трактує, як «здогад чи припущення, коли автор відштовхується від зафіксованого факту і творить свою художню реальність» [7, с. 253]. Немає письмових свідчень, які б фіксували достеменно деталі спілкування І. Огієнка з С. Петлюрою, І. Мазепою, Є. Маланюком, Іваном та Юрієм Липою, І. Дніпровським, В. Поліщуком, О. Свідзінським, М. Телігою та ін. Проте, стверджуючи, що «У Кам'янці ректора університету професора Огієнка знали всі» [3, с. 453], В. Горбатюк з великою мірою достовірності образно моделює ситуації, атмосферу його життя у місті над Смотричем.

Книга друга розповідає про життя української еміграції після поразки національно-визвольних змагань у Європі та інших частинах світу. Йдеться про діяльність Господарської академії, Українського громадського комітету на чолі з М. Шаповалом у Подєбрадах, журнал «Нова Україна», редакційну роботу П. Богацького, його письменницьку і наукову працю, зокрема шевченкознавчі студії. Образ розкривається у внутрішніх монологіях персонажа, його листуванні з О. Кобилянською, В. Стефанюком, іншими діячами культури. В листах до дружини і сина.

Створені В. Горбатюком картини еміграційного екзистування нерідко набувають драматичних відтінків. Йде мова про політичні хитання, переїзд М. Грушевського та В. Винниченка до більшовицької України, проблеми вождизму і розбрату. Слухаючи на Шевченківському вечорі виступ М. Шаповала, його слова: «Поети творять націю», «Українська книжка створить Україну», П. Богацький думає: «А Шаповал перед повстанням проти Скоропадського відмовився ввійти до складу Директорії... Щоб ніхто не подумав, ніби він рветься до влади. І ту владу прибрали до рук молодші й нетямущі.

Тепер ось.. чужина... еміграція... заглядання в руки «добродійникам»... [3, с. 560].

У другій книзі багатоаспектно відображено боротьбу свідомого українства в різних частинах світу за збереження національної культури й ідентичності. Перед читачем постають Ю. Дараган, Є. Маланюк, О. Неприцький-Грановський, Л. Білецький, С. Русова, Н. Григоріїв та багато інших. Розповідається про життя П. Богацького під дамокловим мечем гестапівської загрози у роки Другої світової війни, про митарства в умовах втрати зв'язків з родиною, соратниками і друзями, післявоєнний переїзд «на протилежний бік земної кулі», труди і дні в Австралії.

У цій книзі особливо помітне душевне зближення автора роману з головним персонажем, що сприяло глибокому проникненню у внутрішній світ героя і створенню його повноцінного образу. М. Стахів у листах просив П. Богацького продовжувати писати спогади, бо «Вони цінні для нашої історії» [3, с. 651].

Важливим кроком у справі дослідження і збереження української історії, своєрідним доповненням до спогадів П. Богацького є роман В. Горбатюка.

У творі застосовано і хронологічну, і ретроспективну форми подієної композиції. Хронологічна форма найпомітніше проявлена в авторській оповіді, а ретроспективна найбільш властива образному моделюванню внутрішнього світу головного персонажа.

Головною ознакою хронотопічної організації «Листів» є масштабність. Йдеться про явища, події, що відбувалися з кінця XIX ст. до середини 50-х років XX ст. на значній території Правобережної України, зокрема у подільських селах і містечках, у Кам'янці-Подільському, Проскуріві, Києві, Вінниці, Житомирі, Рівному. Місцями дії є також Вільно, Наримський край, Польща, Чехія, Німеччина, Австралія.

Образна споруда роману зведена на документальній основі, обсяги якої дуже значні. Серед першоджерел – праця Є. Сіцінського «Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета. Приходы и церкви Подольской епархии» документи київських і подільських губернських владних інституцій, різні архівні матеріали, що стосуються української культури, літературна періодика початку XX ст., мемуари, листування П. Богацького з Ганною Барвінок, О. Кобилянською, М. Яцковим, Г. Хоткевичем, Миколою Євшаном, Х. Алчевською та ін., листування К. Широцького з І. Огінком.

У творі зустрічається багато коротких і розлогих життєписів. Часто ці фрагменти вміщують маловідомі, або й зовсім невідомі, вивуджені В. Горбатюком з архівних документів, інших джерел, деталі історії української літератури. Самі по собі вони, як правило, цікаві. Однак їх присутність у тексті не завжди художньо виправдана. Зокрема, це стосується епізоду полонення в час англо-бурської війни українським письменником Юрієм Будяком (Покосом) кореспондента англійської газети, майбутнього прем'єр-міністра Великобританії Вінстона Черчіля.

При моделюванні образу П. Богацького автор роману вдається до різних прийомів психологізації. Найчастіше використовуються спогади героя. Особливо яскраві вони у перших розділах твору. Письменник робить спроби зазирнути в глибинні шари свідомості, а іноді й підсвідомості молодого, а згодом уже й зрілого віком персонажа, розкриває його особисті враження, а інколи й приховані, інтимні переживання: «На Олену Журливу Богацький кидав тільки рідкі позирки – серце завмирало від її юної вроди, і він волів краще не милуватися нею, гірко усвідомлюючи, що ой не здобудеш її прихильності...» [3, с. 61].

Згідно з жанром художньої документалістики, В. Горбатюк суворо дотримується принципів організації мовлення, доцільності використання тропів. Вдається до них рідко, але якщо вдається, то з високим ступенем художньої функціональності. Ось початок дев'ятого розділу третьої частини роману: «Зелений ніс автомобіля, місцями полущений і подертий, повертався дорогою то ліворуч, то праворуч, ніби приношувався, шукаючи кращого проїзду, а перед мостом чи місточком завмирав зовсім» [3, с. 332]. Ті, хто в автомобілі, їдуть до отамана Північної групи військ Володимира Оскілка за його викликом. Їдуть у невідомість. Тому «ніс автомобіля винохував шлях уперед». За метафорою – внутрішній психологічний, стан водія і пасажирів. Настрій непевності, настороженості. Він проявляється у сприйнятті доколишнього. За метафорою «сталеву зблискував Тетерів» – асоціювання водної поверхні зі зброєю, думки про небезпеку. Недолугого керівника семінарії з дерев'яним голосом поймає ректором-грамофоном. «Газета роз-

течуться кволими ручайцями – як ота водичка з останнього снігу на варшавських вулицях..!». Наведені тропи засвідчують спромогу автора у сфері живописання. Однак до метафоризації тексту він вдається нечасто. Оскільки у творі відобразилися специфічні галузі людської діяльності, то це позначилося на його мові. Вона пересипана професіалізмами: редакція, друкарня, рукопис, верстка, гранки, абзац, вичитка, коректура; термінологізмами: вірш, поезія, проза, оповідання, новела, нарис, повість, драма, стаття, рецензія.

Висновки. Роман В. Горбатюка «Листи забутого життя» є естетично повноцінним художньо-документальним дискурсом. Він розкриває маловідомі або й зовсім невідомі сторінки українського літературного процесу першої половини ХХ ст., поки що малодослідженої генези українського модернізму. Автор образно проявляє протистояння і змагання різновекторних мистецьких течій, літературну боротьбу на шпальтах періодичних видань, перипетії національно-визвольних змагань, генерування нових художніх ідей, спроби прориву української культури до досягнень європейської.

У жанровому плані близький до культурологічного роману, котрий в українській літературі поки що на початкових етапах розвитку, твір В. Горбатюка є помітним внеском у її збагачення.

Список використаних джерел і літератури:

1. Винниченко В. Краса і сила. Київ: Дніпро, 1989. 752 с.
2. Галич О. Українська документалістика на зламі тисячоліть: монографія. Луганськ: Знання, 2021. 246 с.
3. Горбатюк В. Листи забутого життя. Київ: Український пріоритет, 2023. 656 с.
4. Денисюк І. Людина в катаклізмах епохи: майстерність мемуариста. *Крушельницька Л. Рубали ліс*. Львів: Астролябія, 2001. 260 с.
5. Зборовська Н. Психологічний аналіз і літературознавство. Київ: Академ-видав, 2003. 392 с.
6. Кулик А. Психобіографічний вимір біографічної прози. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський, 2014. 180 с.
7. Шпиталь А. Глибини і мілководдя української прози. Житомир, 2001. 308 с.
8. Щипківський Г. Директорія. Одеса: Астропринт, 2015. 236 с.

References:

1. Vynnychenko, V. (1989). *Krasa i syła*. [Beauty and strength]. Kyiv: Dnipro. (in Ukr.).
2. Halych, O. (2021). *Ukrainska dokumentalistyka na zlami tysyacholit: monohrafiia*. [Ukrainian documentary studies at the turn of the millennium: monograph]. Luhansk: Znannia. (in Ukr.).
3. Horbatiuk, V. (2023). *Lysty zabutoho zhyttia*. [Letters of a forgotten life]. Kyiv: Ukrainyskyi priorytet. (in Ukr.).
4. Denysiuk, I. (2001). *Liudyna v kataklizmaxh epokhy: maisternist memuarysta*. [A person in the cataclysms of the epoch: the mastery of a memoirist]. *L. Krushelnytska, Rubaly lis*. [They cut down the forest]. Lviv: Astrolabiia. (in Ukr.).
5. Zborovska, N. (2003). *Psykhooloiz i literaturoznavstvo*. [Psychoanalysis and literary studies]. Kyiv: Akadem-vydvav. (in Ukr.).
6. Kulyk, A. (2014). *Psykhobiografichnyi vymir biohrafichnoi prozy*. [Psychobiographical dimension of biographical prose]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky*. [Scientific works of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University. Philological sciences]. Kamianets-Podilskyi. (in Ukr.).

7. Shpytal, A. (2001). *Hlybny i milkovoddia ukrainskoi prozy*. [Depths and shallows of Ukrainian prose]. Zhytomyr. (in Ukr.).
8. Shchypkivskiyi, H. (2015). *Dyrektoriia*. [The Directorate]. Odesa: Astroprint. (in Ukr.).

Nadiia Bohutska

THE POETICS OF VASYL HORBATIUK'S NOVEL «LETTERS OF A FORGOTTEN LIFE»

The article reveals the main features of the poetics of V. Gorbatyuk's novel «Letters of a Forgotten Life.» The plot and compositional specifics of the work are analyzed. The peculiarities of its chronotope and historical aspects of the content are highlighted. The methods and techniques used to create the main characters are examined in particular narration, creating psychological portraits of the characters, psychological retrospectives, the rendering of impressions through metaphor and lexical and synonymic means of emphasizing speech. The focus is laid on the images of writers P. Bogatsky, M. Shapoval, Lesya Ukrainka, P. Tychyna, M. Rylsky, H. Chuprynka, O. Neprytsky-Granovsky, and others, as well as statesmen and military figures, created by the author of the novel. The peculiarities of interpreting of P. Bogatsky's style of writing, editing, state and military activities, his inner world, patriotic, personal, and intimate aspirations and intentions are described. The article examines the documents received by V. Gorbatyuk and figuratively embodied in the plot. The main character's complicated relationships with the imperial, Bolshevik, Polish and German authorities, Ukrainian cultural figures and leaders of the Ukrainian National Republic, namely with M. Hrushevsky, V. Vynnychenko, S. Petliura, V. Golubovych, V. Tyutyunyk, the editors of periodicals, Ukrainian writers O. Kovalenko, H. Chuprynka, H. Hotkevych and others. Some critical comments are made regarding the artistic appropriateness of including the description of the capture of W. Churchill by Y. Pokos (Budyak) during the Anglo-Burska War in the novel's narrative. The depiction of the armed phase of the national liberation movement and the participation of P. Bohatsky and other prominent Ukrainians in the military collision are analyzed separately. An important part of the study is the analysis of the image of I. Ohienko, the University rector and chief representative of the UNR government, created in the novel. In highlighting the formal and content features of the second book, emphasis is placed on the drama of the relationships between the characters and the psychological nature of the images created by the writer. The attitude of both the creator of the artistic and documentary discourse and the author of the current article towards one of the main topos in the work – Kamianets-Podilskyi, is marked by emotional coloring. «Letters of a Forgotten Life» is interpreted in the article as an attempt to create a cultural novel.

Key words: novel, image, writer, Pavlo Bohatskyi, Ivan Ohienko.

Отримано: 14.12.2025 р.

Прийнято до друку після рецензування: 08.03.2026 р.

Опубліковано: 25.05.2026 р.